

Mål C-339/23**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

30 maj 2023

Hänskjutande domstol

Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Polen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

28 april 2023

Kärande:Horyzont Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz
Inwestycyjny Zamknięty**Svarande:**

LC

Saken i det nationella målet

Krav på betalning av ett belopp om 41 177,24 PLN (cirka 8 761 EUR) jämte dröjsmålsränta angående en konsumentkredit som svaranden LC inte har återbetalat.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av artikel 8 i direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG.

Artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Fråga som har hänskjutits för förhandsavgörande

Ska artikel 8 i direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG tolkas så, att långgivarens

skyldighet enligt direktivet att kontrollera konsumentens (låntagarens) kreditvärdighet motsvarar de övriga skyldigheter som föreskrivs i detta direktiv (bland annat informationsskyldigheten i artikel 10 och följande artiklar), varför de sanktioner som det hänvisas till i artikel 23 i direktivet inte får skilja sig åt, det vill säga det inte får föreskrivas olika rättsliga följder för åsidosättande av var och en av dessa skyldigheter?

Anförda gemenskapsrättsliga bestämmelser

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, artiklarna 8.1, 8.2 och 23.

Anförda nationella bestämmelser

Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (civillagen av den 23 april 1964, nedan kallad civillagen), artikel 58 §§ 1, 2 och 3 samt artikel 481 §§ 1, 2, 2¹, 2², 2³, 2⁴.

Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r. (civilprocesslagen av den 17 november 1964, nedan kallad civilprocesslagen), artikel 505⁴.

Ustawa o kredycie konsumenckim z dnia 12 maja 2011 r. (konsumentkreditlagen av den 12 maj 2011, nedan kallad konsumentkreditlagen) artikel 9.1–9.4, artikel 30.1, artikel 31.1 och 31.2, artikel 32, artikel 33, artikel 45.1–45.5.

Ustawa prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. (banklagen av den 29 augusti 1997) (nedan kallad banklagen), artikel 70.1 och 70.2 samt artikel 78a.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Den 28 september 2017 ingick svaranden LC (en konsument) ett avtal med Nest Bank S.A., Warszawa, om ett konsoliderat lån på 49 148,06 PLN (10 457 EUR).
- 2 Enligt låneavtalet åtog sig svaranden att, för det första, återbetala ovan nämnda lån genom 60 lika stora månatliga avbetalningar fram till den 3 oktober 2022, för det andra, betala en så kallad provision på 7 323,06 PLN (cirka 1 558 EUR) och, för det tredje, återbetala 8 365 PLN (1 779 EUR) i avtalsenlig ränta på 9,9 procent (till en rörlig räntesats) per år för nyttjande av lånekapitalet.
- 3 En del av det lånebelopp som ställdes till svarandens förfogande användes för att återbetala ett annat lån. Det återstående lånebeloppet var avsett att användas för konsumtionsändamål.
- 4 I låneavtalet angavs följande: det totala lånebeloppet på 33 460 PLN, den totala lånekostnaden på 29 113,16 PLN och det totala belopp som ska betalas tillbaka på

62 573,16 PLN. De månatliga avbetalningarna som svaranden skulle göra uppgick till cirka 1 042 PLN (cirka 221 EUR).

- 5 Vid tidpunkten för avtalets ingående var svaranden pensionerad och anställd på deltid. I låneavtalet angav svaranden att hennes genomsnittliga månatliga nettoinkomst var 1 755,62 PLN (cirka 373 EUR), och att hon återbetalade ett annat lån vars avbetalningsbelopp uppgick till 320 PLN (cirka 68 EUR).
- 6 Det framkommer inte av låneavtalet att det ska ställas någon form av säkerhet för konsumentkreditens återbetalning.
- 7 Till följd av att låntagarens dröjsmål med att betala av lånet, väckte långivaren talan om krav på betalning. Den fordran som talan avser överläts till käranden enligt ett avtal om överlåtelse av fordringar.
- 8 Domstolen i första instans biföll yrkandet i dess helhet och utfärdade ett betalningsföreläggande.
- 9 Svaranden bestred betalningsföreläggandet och yrkade att verkställigheten ska skjutas upp eller att det belopp som ska betalas enligt betalningsföreläggandet ska betalas genom delbetalningar.
- 10 Under förfarandets gång återbetalade svaranden en del av lånet till ett sammanlagt belopp av 25 928 PLN (cirka 5 516 EUR).

Parternas huvudargument

- 11 Vid förhandlingen den 16 juni 2020 preciserade svaranden sitt svaromål och anförde att långivaren inte hade bedömt hennes kreditvärdighet vid tidpunkten för avtalets ingående. Därutöver återopade svaranden grunder till stöd för att låneavtalet innehåller oskäliga villkor.
- 12 Käranden har delvis justerat sitt yrkande med hänsyn till de belopp som svaranden betalat under förfarandet. I övrigt vidhåller käranden sitt yrkande om betalning av ovan nämnda belopp jämte dröjsmålsränta.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 13 Mot bakgrund av artikel 8.1 i direktiv 2008/48 och skäl 28 i detta direktiv är långivaren skyldig att bedöma konsumentens kreditvärdighet innan kreditavtalet ingås, bland annat på grundval av tillräckliga uppgifter (som i förekommande fall erhållits från konsumenten). Denna skyldighet, som även återfinns i artikel 9 i den polska konsumentkreditlagen, bidrar till att direktivets allmänna mål uppnås, nämligen att tillförsäkra alla konsumenter i gemenskapen ett högt och likvärdigt konsumentskydd som tillvaratar deras intressen och att underlätta framväxten av en välfungerande inre marknad för konsumentkrediter.

- 14 Även andra skyldigheter för kreditgivare, särskilt de informationsskyldigheter som föreskrivs i artiklarna 5 och 10 i nämnda direktiv, bidrar till att uppfylla dessa mål.
- 15 Mot bakgrund av EU-domstolens rättspraxis är såväl bedömningen av låntagarens kreditvärdighet som informationsskyldigheten, före och vid ingåendet av ett avtal, av grundläggande betydelse för en konsument (EU-domstolens dom av den 21 april 2019, Radlinger, C-377/14, ECLI: EU:C:2016:283, punkterna 61 och 64, dom av den 10 juni 2021, Ultimo Portofolio Investment (Luxemburg), C-303/20, ECLI:EU:C:2021:479, punkt 29, och dom av den 5 mars 2020, OPR-Finance s. r. o., C-679/18, ECLI:EU:C:2020:167, punkt 21).
- 16 Det framgår av bevisningen i målet att banken inte fullgjort sin skyldighet att bedöma kreditvärdigheten. Enligt den hänskjutande domstolen uppfyllde svaranden inte villkoren för att teckna ett lån, eftersom hon inte hade kreditvärdighet. En jämförelse mellan konsumentens totala månadsinkomst och avbetalningen på ifrågavarande lån leder till slutsatsen att avbetalningen äventyrar konsumentens grundläggande och existentiella behov. Svarandens ogynnsamma ekonomiska situation var således inte av tillfällig natur.
- 17 Enligt artikel 23 i direktiv 2008/48 ska medlemsstaterna fastställa bestämmelser om sanktioner som ska tillämpas vid överträdelse av de nationella bestämmelser som antas enligt detta direktiv och vidta alla åtgärder som krävs för att säkerställa att de genomförs. De sanktioner som föreskrivs ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.
- 18 Vid genomförandet av direktiv 2008/48 har den polska lagstiftaren inte föreskrivit några lämpliga sanktioner vid åsidosättande av skyldigheten att pröva kreditvärdigheten hos en konsument som vill teckna en konsumentkredit. Såsom framgår av EU-domstolens dom i mål C-303/20 är de sanktioner som föreskrivs i artikel 138c i kodeks wykroczeń (lag om förseelser) vid åsidosättande av skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet inte tillräckliga. Dessa brister rör såväl konsumentkreditlagen som banklagen.
- 19 Det polska civilrättsliga systemet innehåller ett antal lösningar som gör det möjligt att tillämpa sanktioner vid överträdelser av privaträttsliga bestämmelser. Artikel 45 i konsumentkreditlagen utgör en av dessa lösningar, i vilken det föreskrivs en så kallad kostnadsfri kredit-sanktion bland annat för det fall kreditgivaren åsidosätter sin informationsskyldighet gentemot konsumenten. Den är emellertid tillämplig på de överträdelser som är strikt uppräknade i bestämmelsen, vilka inte innefattar en överträdelse av skyldigheten att pröva konsumentens kreditvärdighet.
- 20 Den allmänt rådande uppfattningen i de polska domstolarnas praxis är att ett åsidosättande av skyldigheten att pröva kreditvärdigheten enligt artikel 9 i konsumentkreditlagen inte ger upphov till några rättsliga följder som påverkar

parternas avtalsförhållande. Mot bakgrund av EU-domstolens hittillsvarande praxis kan denna uppfattning emellertid inte godtas.

- 21 Eftersom frågan om åsidosättande av skyldigheten att pröva konsumentens kreditvärdighet inte uttryckligen behandlas i artikel 45 i konsumentkreditlagen, är det därför lämpligt att först undersöka andra bestämmelser som möjliggör en lösning som är förenlig med de mål som eftersträvas med direktiv 2008/48. En sådan bestämmelse skulle kunna vara artikel 58 i civillagen, vilken föreskriver den allra strängaste sanktionen, nämligen att en rättsakt ska ogiltigförklaras. Den hänskjutande domstolen anser att denna bestämmelse även kan tillämpas i samband med ett åsidosättande av skyldigheten att granska konsumentens kreditvärdighet.
- 22 Även om valet av sanktionssystem omfattas av medlemsstaternas behörighet, ska det valda systemet säkerställa att de allmänna målen med direktiv 2008/48 uppnås, vilka nämns i punkt 13 ovan.
- 23 Den hänskjutande domstolen vill således få klarhet om det, för det fall de skyldigheter för näringsidkare som föreskrivs i artiklarna 8 och 10 i direktiv 2008/48 (och som syftar till att uppnå dessa mål) skulle anses vara likvärdiga, innebär att de sanktioner som den berörda medlemsstaten tillämpar (vilka artikel 23 i direktiv 2008/48 hänvisar till) kan vara olika för varje överträdelse.
- 24 Om EU-domstolen i punkt 35 i domen i mål C-303/20 har slagit fast att den nationella domstolen har ett utrymme för skönsmässig bedömning vid tillämpning, och särskilt valet, av en lämplig åtgärd med hänsyn till hur allvarligt det konstaterade åsidosättandet är, kan man då anse att denna åtgärd måste motsvara de sanktioner som föreskrivs vid åsidosättande av andra skyldigheter som följer av andra bestämmelser som antagits för att genomföra direktiv 2008/48?
- 25 Om skyldigheten enligt artikel 8 i direktiv 2008/48 (artikel 9 i konsumentkreditlagen eller artikel 70 i banklagen) har åsidosatts, kan sanktionen som tillämpas vara mer eller mindre ingripande än den som föreskrivs för åsidosättande av exempelvis informationskyldigheten enligt artikel 10 i direktivet? Är bedömningen av huruvida den sanktion som föreskrivs i nationell rätt är likvärdig uteslutande en fråga för nationell rätt, eller är den en följd av bedömningen av huruvida de skyldigheter som föreskrivs i direktivet är likvärdiga?
- 26 Ovanstående tvivel förekommer i förevarande fall. Vid tillämpning av de sanktioner som föreskrivs i artikel 58 i civillagen blir avtalet ogiltigt och alla dess villkor upphör således att vara bindande för parterna. Sanktionen i artikel 45 i lagen om kreditavtal medför däremot inte någon ogiltighet, men den utesluter möjligheten att påföra konsumenten ränta och andra avgifter för lånet.
- 27 Det är en allmänt vedertagen praxis att kostnadsfri kredit-sanktionen inte innebär någon påföljd mot en avtalsenlig dröjsmålsränta. Detta innebär att när artikel 45 konsumentkreditlagen är tillämplig kommer dröjsmålsräntan fastställas på

grundval av avtalet (och kommer i förevarande fall uppgå till 24,50 procent per år), medan vad gäller artikel 58 i civillagen kommer dröjsmålsräntan utgå enligt lag (räntan kommer då att uppgå till 12,25 procent per år).

- 28 Den hänskjutande domstolen har emellertid påpekat att EU-domstolens praxis inte har påverkat effektiviteten, proportionaliteten eller den avskräckande verkan av någon av dessa sanktioner enligt kriterierna i artikel 23 i direktiv 2008/48.
- 29 Det ska emellertid understrykas att de mål som EU-domstolen har prövat avseende tillämpningen av dessa påföljder rör olika medlemsstaters nationella rättsordningar och att medlemsstaterna i detta hänseende utövar sitt självbestämmande. Ska emellertid en sådan skillnad mellan sanktioner, med hänsyn till artikel 23 i direktiv 2008/48, anses vara tillåten i en enskild medlemsstats nationella rätt, samtidigt som skyldigheter enligt direktivet ska vara likvärdiga, det vill säga ha samma ställning och samma syfte?
- 30 För att säkerställa att sanktionerna uppfyller de kriterier som anges i artikel 23 i direktiv 2008/48 måste den hänskjutande domstolen beakta att gällande rätt varken är tillräckligt precis eller tydlig och att genomsnittskonsumenten, som inte har tillräckliga juridiska kunskaper, åtminstone har otillräckliga möjligheter att bedöma den.
- 31 Förekomsten av olika sanktioner i nationell rätt gör inte bara de rättsliga grunderna för att göra gällande rättigheter enligt unionsrätten oklara och oprecisa, vilket inte enbart leder till en minskning av deras ändamålsenlighet (*effet utile*), utan medför även (vilket är av avgörande betydelse) en skillnad vad gäller proportionaliteten av sanktioner för underlåtenhet att uppfylla skyldigheter enligt en enda unionsakt, nämligen direktiv 2008/48.
- 32 Genom att inhämta ett svar från EU-domstolen kommer den hänskjutande domstolen att få en uppfattning om huruvida flera sanktioner (i den mening som beskrivs ovan) är tillåtna vid åsidosättande av skyldigheter som följer av direktiv 2008/48. Den hänskjutande domstolen vill emellertid understryka att den inte är ute efter en fingervisning om vilken bestämmelse i nationell rätt som den ska tillämpa, utan – om EU-domstolen anser det lämpligt – en tolkning av bestämmelserna i unionsrätten i den utsträckning som anges ovan.
- 33 EU-domstolen har ännu inte avgjort de frågor som ställts i tolkningsfrågan. Svaret på denna fråga kommer att vara av direkt betydelse för avgörandet i förevarande mål, det vill säga för bedömningen av de lämpliga (med beaktande av kriterierna i artikel 23 i direktiv 2008/48) konsekvenserna av bankens underlåtenhet att uppfylla sin skyldighet att bedöma konsumentens kreditvärdighet, särskilt vad gäller bedömningen av sanktionernas effektivitet, proportionalitet och avskräckande effekt.